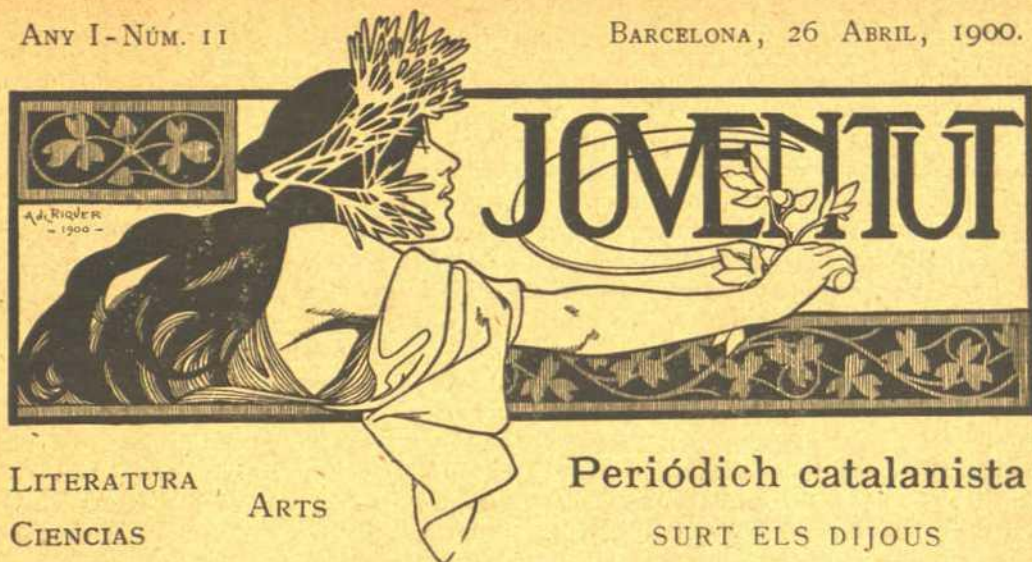

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

Director literari: LLUÍS VÍA. Director artístich: ALEXANDRE DE RIQUER.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

SUMARI: Als metjes catalanistas, per Joseph M.ª Roca. — Faust, per Xavier Viura. — Passant per Montagut, per A. Bori y Fontestà. — En l'aplech d'Esperansa, per Ramón E. Bassegoda. — Perquè en el Malabar ja no creman a las viudas, per Albert Llanas. — Teatres. — Oda a Friné, per Joan Oliva Bridgman. — Sanch nova, per Antón Busquets y Punset. — El Jardí abandonat, per Salvador Vilaregut. — Sartor Resartus, per Pompeyus Gener. — Novas.

ALS METJES CATALANISTAS

Pera ésser catalanista no n'hi ha prou ab estimar a Catalunya, ab volerla completament autònoma fruhint a ple ayre de sos indiscutibles drets consignats en las memorables Bases aprobadas en l'Assamblea de Manresa. Si's vol a Catalunya digna y honrada y lliure d'aquesta unificació ab l'Estat espanyol, que la corseca y aclapara, cal procurar y devém fer tots els esforços imaginables pera ésser dignes fills de tan noble mare, y no'ns havém d'aconhortar ab estimarla platònicament, sinó qu'havém de valernos de tots els medis possibles pera que lluheixi entre'ls pobles més civilisats de la terra, no sols pe'ls mérits y virtuts dels temps passats, sinó pe'ls mérits y virtuts de sos fills actuals, dels catalans d'ara.

Cada estament té la obligació moral de

dignificarse, corregint els defectes de sos individus, esmenant sos erros involuntaris y censurant severament las immoralitats conscients y que per consuetut han passat a ésser costúm. Per aixó'ls metjes, que tants n'hi ha de catalanistas y catalanistas fervents, deuen procurar no sols predicar sempre que puguin, y poden sempre, las nostras doctrinas fent propaganda incessant y continua a favor de la causa de la Nacionalitat Catalana, sinó qu'están obligats a observar en l'exercici de la professió, una moral estricta, severa, intransigent, qu'es l'única, perque de moral no més n'hi ha una.

El metje catalanista no deu anunciar son nom en els diaris com un industrial vulgar o com una funció de teatre; es impropri de personas serias que posseheixen un titol professional posar el nom en lletres d'impremta prometent curacions y éxits y declarant infalibles remeys qu'enganyan.

El metje catalanista jamay deu sotscriure eixos certificats que insertan els diaris en sa quarta plana y que no son res més que grollers reclams d'especifichs industrials donant fe d'una acció curativa sabent de bona tinta que no es certa.

El metje catalanista no deu pagar may de

la vida comissió al company que li envia malalts, perquè un malalt no es un *pedido* y no s'hi ha de mercadejar: y per lo mateix cap metje deu cobrarne de comissió, perquè aquestas almoynas tant rebaixan la dignitat del que las reb, com la del que las dona.

El metje catalanista no deu posar son nom al balcó ni al ayre lliure, puig que'ls noms ab la humitat se malmenan, y un nom malmenat no's cotisa al mercat de las personas de seny.

El metje catalanista no ha de pactar ab cap apotecari: sempre ha de procurar que al malalt li quedi la complerta llibertat d'acció de escullir al que més li plascia. En lloch de indicarli ahont pot anar á cercar el remey, més val dirli ahont no es convenient que vagi, sempre que pera fer la exclusió's tinguin motius sobrerament fundats y certs de falta d'escrupulositat en el despatx de las receptas.

El metje catalanista no deu rebutjar un malalt perquè sos cabals no li permetin pagar la visita. La caritat, per molta que se'n fassi, no enfarfega; y ademés, s'ha de tenir en compte que ningú está malalt per gust, y molt menys els pobres.

Els metjes catalanistas qu'exerceixen en els Hospitals y altrás casas de Beneficencia, s'han de fer el càrrech que no visitan cassos, sinó que visitan semblants seus que pe'l naixement, l'etzar de la fortuna ó las vicissituds de la vida, se troban sols, abandonats y malalts, allunyats de la familia, cuydats per mans qu'encara que sian de la Caritat son forasteras, que sos ulls brillants per la febre ó entelats per l'alenada de la mort, esguardan la espona deserta de fills, de pares, de parents, d'amichs, y sols els fereix l'espectacle del Viátich que sovint passa y traspasa, ó la vista d'una caixa qu'enclóu unas despulles. Qu'en lloch d'escoltar paraulas de confort, senten la ranera del que agonitza á la dreta y els crits del que desvarieja á la esquerra.

Cuydeulos ab carinyo á n'aquests sers desgraciats: son germans nostres. Amanyagueulos y feu per ells lo que voldriau que per vosaltres fessin si estiguessiu en son lloch. Procuréu que no vos temin, sinó que vos respetin; que vegin en vosaltres quelcóm de lo que'ls manca, de lo qu'anyoran.

Y'ls qu'exerciu la Beneficencia domici-

liaria, els metjes d'Ajuntament, de *Montepios*, y d'Associacions benfactoras, suportéu ab paciència vostra missió, no tractéu ab urch als pobres que necessitan que la Ciutat y sos habitants caritatius els facilitin metje y medicinas; no'ls escatiméu las visitas, que á voltas una paraula vostra de consol farà més que tots els bálsams.

Si aixis ho fa'l brillant estol de metjes que s'aixopluga sota'ls plechs de la Santa Senyera de nostra Patria, al mateix temps que dignificarán la professió per tants menyspreuada y per tan pòchs coneguda, lograrán que la seva propaganda catalanista ferma y enérgica sia de resultats pràctichs y positius, perquè las ideas exposadas per boca d'un home qu'exerceix dignament una carrera ú ofici, tenen molta més forsa moral, son d'èxit més segur, perquè las revesteix del seu prestigi, de la seva integritat professional.

JOSEPH M.ª ROCA.

FAUST

Las vidrieras de la cambra's veuhen inflamadas de la part d'afora y's destacan de la massa ombriva que forma la torre, com si fossin els finestrals d'una casa incendiada; las campanas escampan els tochs potents de la Nit; y devant del forn qu'espetega, dessorra de la fumada volta del laboratori, el doctor Faust escalfa'ls gresols y fa cruixir las retortas.

Y la seva barba blanca y'ls seus cabells onejan al impuls del foch del forn, y'ls seus ulls semblan guspiras; y la seva ombra's projecta en els prestatjes plens de filtres y's retorta també al impuls de las flamas.

De las flamas que surten y s'empenyan llensant clarors infernals... de las flamas que's cargolan resplandint en els vermells vidres... Y tota la cambra del doctor Faust ressona y vibra al seu espetech... y las redonas embruixadas se dilatan y sembla que vulguin reventarse.

El doctor Faust, dins de la cambra plena de fum, escalfa'ls gresols y fa cruixir las retortas... Y aquell foch simula fantasmas que s'allargan y s'escursan en dansas horribles... y aquell foch simula gemechs fondos de condemnat. Cada flamarada es com una vida sacrificada per la felicitat del doctor

Faust; cada espurna es un crit d'angunia d'un igual sacrificat pera'l goig que'l doctor Faust busca; cada remoli de fum es un espectre que li amenassa venjansa; cada cruximent de la cambra es un sospir d'un cos que cau per la voluntat egoista del doctor Faust. Tot alló sembla un infern; aquell forn es un forn de vidas humanas que's marceixen perque Faust vol gaudir, perque Faust busca la felicitat en el gresol, y'l gresol s'ha d'escalfar ab sacrificis. Tot brama devant d'Ell, però Ell, impassible, escalfa y rescalfa, tot sentint el baf embreixat d'aquell forn que crema anhels, ilusions y esperansas humanas.

El doctor Faust, el bruixot, busca'l ser felis á costa de la infelicitat dels altres, y res li fa qu'en el foch del seu forn hi cremi tot el goig dels altres homes. Ell vol ésser felis; vol ésser gran; vol gaudir sempre... y per aixó, acotat devant del forn geganti, atia'l foch destructor que devora y que devora... y per aixó, acotat devant del forn geganti, aguanta'l gresol qu'ha de produhirli la joya de la seva vida. Y mentres el vent bramula y porta las bruixas de ciutat á ciutat y de vilatge á vilatge; mentres sota'l mantell de las nits nuvolosas els negres fantasmas udolan, Ell, la imatge del home egoista y superbiós, resta més impassible que'ls abets quan veuen passar devant seu las devastacions de la tempesta.

El laboratori de Faust es el món; el forn es el forn de las passions impuras; y Faust hi atia'l foch ab la passió seva.

Y mentres l'atia, las veus inmaternals de la Existencia cantan, quan passen devant de las vidrieras d'aquell laboratori... Cantan cançons indefinibles de joya y de tristesa; cantan cançons indefinibles de voluptuositats y de llàgrimas; cantan las esparsas de tot lo mort. Y Faust no comprén lo que cantan.

Y la suhor li baixa rostre avall; y'ls dits se li crispan; y'ls cabells se li alsan; y'l cor li bat ab forsa; y las dents li cruixeixen... y'ls sers sacrificats gemegan y claman venjansa; mes Ell resta impassible á tals clams.

Y tornan á cantar més veus y més veus, y'ls ressons de tals veus s'apagan y tornan á oirse; y Faust, que no las entén, se creu que

li cantan el preludi de la Felicitat qu'Ell està á punt d'obtindre... y continúa devant del foch qu'alsa y abaixa la seva ombra devant dels prestatjes plens de filtres.

Y li sembla qu'està á punt de trobar lo desitjat; y li sembla que del gresol sortirà lo qu'ha de ferlo felis pera sempre; y li sembla qu'à la fi's veurà posturejat per la Joya... Y atia'l foch ab el buf de la seva passió impura.

La cambra de Faust sembla que va á esclatar!... La cambra de Faust sembla prompta á inflamarse!... Es ja l'instant suprém!... Ell ha afegit per darrera vegada llenya al foch!... Tot ha bramat ab una veu sinistra!... Faust alsa'l bras creyent haver trobat lo que cercava... ¡Tot ha tremolat!... El fals gresol s'ha desfet... y d'entre tants sers sacrificats, d'entre tantas vidas marcidas, en lloch de l'anyorada Felicitat, devant del Faust etern, surt la brumosa y retorsada figura de Mefistófeles!...

XAVIER VIURA.

PASSANT PER MONTAGUT

Aquell any, 1890, estiuejava á Paláu de Montagut, un poblet bonicoy quin carrer més llarch encaixona la carretera d'Olot que rampeja fins arribar á Castellfollit y s'aboca després per la comarca olotina de faixedas frescals y de panoramas espléndits. Els vehins de Paláu anavan aquell dia á Tortellá y m'en convidaren á posta. La tirada era llarga. Compromés á embestirla, deixava enrra las ombas del moli y embrancava per uns camins desgayrats, per uns rebolls espeçisims, ab un dia seré y una soleyada punyenta qu'abrandava la terra.

En Quel, un bon mosso manquet, conegué que'm cansava.

—Ja'ns vagará de reposar,—digué.—Quan serém á la plassa, entrarém á la fleca, y, allá, veurá quinas ombas! Oydá per nosaltres que tots els camins fossin com aquestos!...

—Peró aquest sol no s'aguanta!

—Bé, donchs; ens aturarém á Montagut.—

Y á las nou del mati y per una acera de llosas que donava á la paret del fossar, entrarem á un poble quiet hont tothóm era á casa. Un banch que'n sortia d'una com hospital, convidava á aturarshi. Al devant del

banch hi havia un taulellet de refrescos. En Quel entrà cap dintre y n'eixí ab un got d'aixarop que'm presentà sostenintlo ab un plat de llauna lluhent. Calgué remerciarlo com se mereixia, y mentres jo'm refrescava ab aquella aygua de brescas, rodava ell el platet ab sa mà bona, fent llampegoyos á ma vista que s'hi fixá bella estona.

—Bé aneu prou bonich—vareig dir.—Aqui á montanya y aquestos plats tan lluhents?—

La hostalera, anomenemla aixís, tota se'n agradava d'aquellas paraulas; se'n agradava y somreya á n'en Quel com interrogantlo si'm havia cridat l'atenció.

Y jo mirant el plat afegia:—Talment sembla d'aquells que la tropa porta á la motxilla...

—Angela!—digué la hostalera, no deixant-me acabar.—Pla bé qu'ho endevina.—

Y ella y en Quel, interrompentse l'un al altre, m'anaren contant tota l'acció d'Oix, quan la brigada del general Nouvilas caygué presonera de las foras carlinas. La riquesa de detalls y l'entusiasme ab qu'eran ponderats per aquella gent montanyesa, m'aixecaren del banch y'm dugueren cap als aforas del poble, veyentme en un apuro pera seguir ab la vista las indicacions d'en Quel y de la hostalera respecte á la direcció de la marxa, de la batuda y de la desfeta d'aquell exèrcit regular; y quan, de retorn al hostal, passava per devant del fossar y aixecava'ls ulls á dos xiprers centenaris, una empenta d'en Quel obria la porta y'm mostrava una tristesa solemne. De creus entremitj dels cascalls y la brossa n'hi havia á centas.—Aqui hi ha un tinent enterrat; en aquell clot una cinquantena de *sorges*; aquella escala ¿veu? no parava un moment de traginar y d'abocar soldats á la fossa. Vosté se'n haguera escruixit!—

Y aquesta relació llastimera que m'esborroná, sobretot quan en Quel m'interessava ab l'efecte que produhia l'estimbande de las mulas, el potejar dels cavalls en el front dels ferits, la cruixidera dels bagatjes y de las caixas de municions, y las extremitats dels que yean y quedavan penjats pel corretjám als rebolls de las timbas, me feu adonar de que á Montagut tot eran renissos d'aquella orgia de la mort; y veyá als pagesos ab las calsas de panyo dels soldats retenyidas de

negre; y'm fixava en que las corretjas del bestiar no eran pas fetas á montanya; que las mantas de la gent eran també de la tropa; que'ls gipons de las donas eran de roba de capot; que'ls botons de llautó duyan relleus alegórichs; deduhintne, sense por d'equivocarme, que tot Montagut s'acuytaria á aprofitarse de la hecatombe despullant als cadavers y emportantsen la corretjeria y la ferramenta que'ls carlins no abastarian á recullir per la mateixa abundancia.

A no passar bona estona ab tota aquesta relació, l'aygua aquella que jo havia begut crech que m'haguera fet mal; me traspuava pel front com una angunia de llástimas. y fins, aixugantme ab el mocador, hauria dit qu'eran gotas de sanch, obsessionat com estava per las impresions d'aquella trista derrota.

La nota simbólica vingué tot desseguida. Un pobre mitj baldat arribava á la porta.

—Ola, pillet!—digué á n'en Quel...—Encara ets viu?—

En Quel se'm girá com donantme á entendre que no'n fes cas. En efecte, aquell pobre deixá'l cistell demunt del banch y convidá á n'en Quel á fer beguda. En Quel acceptava. Y la hostalera, servintlos, me va dir:

—Aqui té á dos enemichs; es dir, ho foren; ¿oy, Zorrilla?—

El pobre feya que si ab el cap, mentres tintinejavan sas mans duhent la copa als llabis. En Quel se'l mirava somrihent y ab posat de planyensa.

—Tant mateix—digué'l pobre,—t'hi varen petar el bras, ¿no fa? Si en Nouvilas me creu, no'l culliau pas á la ratera; nosaltres, nosaltres hagueram guanyat; veyas si'ns varen treure de Tortellá, ab tot y calar foch á l'esglesia... Y la fusellada ¿sabs?...—

Y com el pobre Zorrilla s'anés engrescant y las mans li tremolessin y li espurnessin els ulls com volentli fugir de la testa, en Quel va tocarlo de la espatlla, l'amoixá ab una almoyna que jo vareig aumentar, y li ensenyá'l bras manco com volent dir: «Jo també'n porto'l senyal d'aquella lluyta desesperada.»

Jo restava espalmat. Per ventura la moxayna d'en Quel ablani al pobre Zorrilla, qui va anar explicant com ell era de la ronda de Tortellá, com anava d'avansada en la columna d'en Nouvilas, com coneixent el perill in-

dicà qu'era imprudent fer descansar á la tro-
pa en la cayent de la fondalada d'Oix, y
com després de la desfeta vingué la fusella-
da de la qu'ell se va escapar per haverse
abassat ab el tinent de la forsa, qu'era paysá
seu y molt amich de criatura. Aquesta pila
d'emocions, especialment la darrera, gayrebé
l'havian cap-tocat; may més torná á ésser
aquell home arruixat que no temia las balas;
pobre, sempre malalt y carregat de tristesas,
anava captant y retrayent la seva previsió,
que per desgracia no volgué sospesar el gene-
ral Nouvilas en aquella funesta jornada. El
sobrenóm de *Zorrilla* ell se l'havia posat:
vensut en el cos, volia triomfar ab el pensa-
ment, engalanantse ab el nom d'aquell repu-
blicà qu'ell adorava.

La despedida va ser seriosa. Tornant á fer
caritat á n'aquell pobre desvalgut, sortia jo
ab en Quel camí de Tortellá, deixant aquell
poble quiet ab sos recorts de la guerra; y, no
podentme explicar com en Quel hagués sigut
testimoni de la batuda, perque aláshoras tin-
dria una trentena d'anys, me vareig perme-
tre preguntarli:

—Y vos anavau ab els carlins? Deviau ser
molt criatura...

—Res, tarambanadas de noys... Era del *re-
queté* d'en Savalls.—

Y caminant, caminant, considerava lo que
son las guerras civils: desgavells, ruinas, mi-
series... un minyó, tan robust y tan guapo,
ab el bras trencat y esguerrat per tota la
vida... ¡Que no'n vingan de guerras!

A. BORI Y FONTESTÀ.

EN L'APLECH D'ESPERANSA

Bon aplech lo d'avuy. Hi ha tot Cruilles,
Sant Sadurní, Monells y La Bisbal;
de sos passats les consuetuts senzilles
guardan avuy pagés y menestral.

Son testimoni de sa fe devota
de presentalles tot un rich tresor,
qu'en la capella la encontrada tota
deixá transcrits sos dies de dissort.

Portá aquí'l pres sa feixugant cadena,
senzill retaule lo malalt curat,
y la fadrina sa abundosa trena
y fins sa crossa l'infelis baldat.

D'uns ulls la efígie, qui claror de día
tant temps no veyá, escláu de la foscó;
vestits d'infant la mare que'l perdía
entre aforismes de sapient doctor.

L'anell de núvia, desposada honesta,
quan als seus brassos va l'espós tornar,
y'l poble que's lliurava de la peste
un tabernacle hermós hi va arrenjar.

Tothóm aquí deixá sa presentalla,
lo menestral honrat y'l gran senyor,
lo soldat quan torná de la batalla
y'l mariner quan arribava á port.

Cap més com Vos, oh Verge d'Esperansa,
mira á sos peus á tants devots pregant,
cap més com Vos aixuga'l plor que llansa
lo món dels desvalguts qu'es ¡ay! tan gran.

Cap més com Vos se podrà dir, Senyora,
pel cego llum, bon temps pel mariné,
y llibertat pel qui en presó l'anyora,
y patria pel qui patria ja no té.

Y patria pel qu'ahir patria tenia
hermosa y gran com altra no n'hi há,
pel poble avuy escláu que també un día
sa presentalla aquí os té de portá.

La seva... qu'ha de sé una ganiveta
que vils butxins li varen fermá ahir....
¡Oh, estenguéu sobre d'ell vostra má dreta
y'l miracle farà al món estremir!

RAMÓN E. BASSEGODA.

Ermita d'Esperansa (Cruilles), 14 desembre 1895.

PERQUÉ EN EL MALABAR JA NO CREMAN A LAS VIUDAS

I

Velshiaqui que una vegada era un català que's deya Manxaunxich. Y velshiaqui que aquest home d'esquilat ho era molt, y ell que si, que va decidir corre món ab el propòsit d'aturarse allí hont trobés la manera de poderse fer ben rich.

Y tal dit, tal fet! S'embarca á Barcelona, tira per amunt, tira per amunt, y arriba al Indostán. Hi dona un vistasso, y s'atura al Malabar.

Y velshiaqui que, *à la cuenta*, en el Malabar y en tot el món, els elefants, un cop captius, ¡bonanit y bon'hora! els mascles no's fan ab las famellas.

En Manxaunxich rumia que rumiarás, y en una d'aquestas rumiadas, l'home va calcular que potser era la causa del retrahiment de las bestiassas el pudor excessiu d'elefants y elefantas.

Y velshiaqui que se li va ocorre tancarlos á las foscas, demati, tarde, vespre y nit.

Y tal dit, tal fet! Dos que'n fan quatre, quatre que'n fan vuyt, y *así sucesivamente*.

Y'l gran Rajá va nombrar á n'en Manxaunxich *espavilat del Indostán de primera classe*, ab el dret de poderse cubrir sempre que sentís ayre, ó'l barret li fes nosa á las mans, ó li donés la gana de no estar descubert.

Y en Manxaunxich va agafar tal fama d'esquilat, que tots els ricatxos d'aquella terra que tenian diners adormits els hi portavan, porque ell els despertés.

Y vinga explotar indis, mogols, malayos, alarbs, portuguesos y fins inglesos y tot.

En tot lo qu'en Manxaunxich hi posava mà, per dalt y per baix en sortian lliuras esterlinas. Cor que vols, cor que desitjas!

Al cap del any l'home ja era tan rich, que fins feya tirar pava real á l'olla un dia si y un dia no.

L'home se'l podia ben permetre aquest luxo, porque no més ab els envios de caixals d'elefant á Barcelona, ja guanyava tot lo que volia y una mica més; com que per sobre de

las taulas dels billars dels cafés de Barcelona no hi rodava ni una sola bola que no fos dels caixals dels elefants d'en Manxaunxich!...

Y aixó que de bolas de billar, desde la una de la tarde fins á la matinada, en corren tantas y tantas sobre dels panyos verts de la capital, que un hom fins se jugaria'l cap á que en la laboriosa Barcelona donan més voltas las bolas de billar al cap del dia, que no pas tots els volants de las màquinas de vapor que hi ha en el casco antiguo, ensanche y pueblos recién agregados.

II

Y què n'era de felis en Manxaunxich! Però velshiaqui que'ls dimonis, que sempre fan de las sevas, que no dormen may, ni sisquera fan mitjdiada, y no tancan de una á tres els dias de feyna, y no fan festa cap dia del any, varen celebrar un *mitin monstre* per acordar la manera d'entrebancar á n'en Manxaunxich y ferlo caure.

Y tal dit, tal fet! En Pere Botero y la seva gent varen quedar *por unanimidad* en que'l millor cami pera que á n'en Manxaunxich se li acabés aquella felicitat, era *trevallarlo* porque anés enviant diners á una tal Lola que havia sigut molt amiga del nostre héroe, que fins hi havia enrahonat cosa de dos anys y pico.

Y ella que si, que dels diners que rebia del seu ex-aymant no més ne gastava la meytat, y portava l'altra meytat á la Caixa d'estalvis.

Y quan va haver arreplegat els diners necessaris, se va presentar en la sucursal del Crèdit Lyonés de Barcelona, va pendre giro pel Malabar, y's va plantificar en el palau d'en Manxaunxich, precisament el mateix dia en qu'ell s'anava á unir *con lazos indisolubles* ab una indiana d'un lleig molt pujat, però filla d'un ricatxo d'aquella terra, que encara qu' havia pogut pescar á sus *semejantes* vint milions y pico de lliuras esterlinas, l'home per dinar no més menjava escudella y carn d'olla, y si bé es veritat que bevia vi de pesseta, á n'ell li sortia á dos rals, porque hi

posava un porró d'aygua per cada porró de vi.

Tot estava a punt pel casament. Fins el brahmin qu'havia d'unir al català ab la indiana ja s'havia fet rissar tots els seus bucles; però... la *Lolita*, qu'era una dona de molt gènit y que tenia un domini mefistofèlich sobre d'en Manxaunxich, el va obligar a casarse ab ella.

¡Ja'ls tenim casats! ¡Ay pobre home! Prou li hauria valgut més que qualsevol dels seus elefants li hagués clavat una trompada a la boca del cor, avans de casarse ab aquella dona plena de passions de las dolentas, y ab una resistencia a las munyecas, que a qualsevol hora podia donar un centenar de cops de puny seguits, sense dir Jesús.

Y velshiaqui que un dia qu'ella va tirar una planxa pel cap al seu marit, que de qué que no'l toca, ell li va observar que aixó de matarlo que no ho fes pas, perque en aquella terra a todas las casadas que's quedavan viuas las cremavan de viu en viu.

Y ella li va contestar que, ab tal de véurel a n'ell voltat dels quatre ciris grochs, tant se n'hi endonava de tot lo que després succehis.

Y ell que si, qu'agafa'l seu sach de má, hi posa dugas mudadas, s'ompla las butxacas de lliuras esterlinas, y, un cop se troba a la porta, diu a la seva dona, ab molta solemnitat:

—Tu t'ho has buscat, tu t'ho trobarás!—

La *Lolita*, sense molestar-se a mirarli la cara, no més li va contestar:

—Uix! (1)

En Manxaunxich, camina que caminarás, arriba al bosch de las palmeras, qu'era una dressera per anar desde la capital fins a un dels pobles més importants del Malabar, que en deyan Matapagant, qu'aquest era'l nom del fundador de la Colonia: un metje català que, *pagant*, va malar a més de la meytat dels seus clients y va fer una fortuna colossal.

Quan en Manxaunxich va arribar al lloch que va creure més a propòsit, va deixar al mitj del pas la carta en que donava compte de la seva mort (de camama). Aqueixa carta deya lo següent:

Ay *Lolita* del meu cor!
Mort y vida Deu las té!
Quan rebrás aquest papé
el teu home será mort.

Ho veig y'm sembla mentida!
Ves qui m'havia de dir
que'm tenia de morir
estant gras y ple de vida!

Sentint cantá una cigala
m'estava aturat, badant,

quan me surt al meu devant
tot un tigre de Bengala.

Y ell que sí, sense cassola
y sense plat ni forquilla,
se'm menja'l tros de la hermillia
que jo hi duya la pistola.

Y un cop m'ha vist desarmat,
el traïdor m'ha fet trabeta,

menjantsem la cama dreta.
Vaya una gracia! Cobart!

Ara se'm clava al peu dret,
y's veu que té tant delit,
que no quedarà servit
fins que de mi fassi net.

Ay, *Lolita*! Tot me cou!
Ara's menja l'altra cama
y encara de rabia brama!...
Potser no li agrado prou!

Casi bé no puch escriure,
y'us haurém de despedir...
No hi ha pas remey per' mi:
aviat deixaré de viure!

Com que ab un os s'ha ennuagat,
fa uns ays qu'arriba a comoure;
peró, com que no'm puch moure,
tinch de mirarmho aturat.

No més m'ha deixat mitj cos,
y es per 'xó que no puch seure;
ara ell se'n ha anat a beure
y bevent s'ha empassat l'os.

(1) Era de la costa.

Ara torna cap aquí
ab el nas tot brut de fanch...
Ay, que se'm gela la sanch!
Ja estich fresch, pobre de mi!

Ja no'm trobo gayre bé;
fins el pols me fa trip trap,
y'm roda una mica'l cap.
D'aquesta no'n sortiré!

Adiós, Lolita querida;
no ploris, fes el cor fort;
ara sí que soch bent mort,
perque *paso a mejor vida*.

Al qui't porti aquest papé
dónali un parell de duros,

y además, tots els meus puros,
que jo may més fumaré.

No malgastis res pel dol
qu'aviat ens ajuntarán,
perque á n'a tu't rostirán.
No'm queda cap més consoll!

L'indi que va trobar la carta'n va donar
part á la justícia, que va obligar á la viuda á
entregar els dos duros y'ls cigarros del di-
funt.

A n'ella la varen *enchiquerar* tot seguit, y
per disposició del gran Rajá, s'va publicar
el següent pregó:

*Se fa saber qu'en el dia d'avuy, á las dotze
en punt, tindrà lloch, en la plassa del Megateri,
la cremada de la senyora viuda d'en Manxaun-
xich.*

*Se fa saber igualment que Sa Majestat el
gran Rajá, tenint en compte las tremendas con-
tribucions que ab tanta puntualitat pagava'l di-
funt, s'ha dignat disposar que tots els encenalls
y leys de la foguera siguin de xicranda, cao-
ba, doradillo y palo-santo.*

*La comitiva seguirá'l curs de costúm, y qual-
sevol que vulgui llogar balcons ó finestras del
Paláu, que s'entengui ab els revenedors, que
van á miljas ab Sa Majestat.*

¿Qué va succehir?

Que la viuda d'en Manxaunxich va insur-
reccionar totas las donas del Malabar, y varen
anar al paláu capitanejadas per la *Lolita*, á
fer avinent al gran Rajá, que si no s'abolia
aixó de cremar viudas, no's casaria cap més
dona, y de cuyas resultas, desde aquell dia
va quedar suprimit lo de las socarrimadas
humanas.

¿Que com va quedar lo d'en Manxaunxich?

Que no va tenir més remey qu'anar á tro-
bar á Sa Majestat y explicarli de pe á pa qui
era la tal *Lolita*; y'l gran Rajá va sentenciar
á n'en Manxaunxich á pagar la multa de sis
parells d'elefants pùbers, per la mentida, y á
la tal *Lolita* la varen enviar de *passo* cap á
Barcelona, es á dir, cap á Gracia: Torrent de
l'Olla, núm. X, pis Y.

ALBERT LLANAS.

(Dibuixos de A. UTIELLO)

TEATRES

No havent donat compte en nostre anterior
número dels darrers acontèixements teatrals,
en farém avuy un resúm.

Al Eldorado's va estrenar la sarsuela *La
Cara de Dios*, lletra d'en Carles Arniches y
música d'en Rupert Chapi, tenint escàs éxit.
En part, celebrém no haver pogut parlar ex-
tensament d'aquesta obra, donchs molt poch
de bo n'hagueram dit, tota vegada que re-
sulta de lo més adotzenat en son género.

Al Principal va debutar la companyia cas-
tellana del Español de Madrid que dirigeix
en Francisco Fuentes, actor estudiós, y molt
estimat del nostre públich. El repertori que
porta aquesta companyia es bastant *encarra-
rat* y excessivament conegut. Se'ns ofereixen,
no obstant, alguns estrenos, haventse ja efec-
tuat el del drama *El vencedor de si mismo*,
que no donará pas gota de fama á son autor.
No va agradar gens, ni ho mereixia. Anit va
estrenarse *La Escarapela*, de don Tomas Maes-
tre, y ara s'anuncia l'estreno del drama *Po-
bres hijos!*, de l'Eusebi Blasco. En parlarém.

A Novetats hi actúa una companyia d'ope-
reta italiana que no mereix que's parli d'ella
en serio.

CONCERT MALATS.

Al Concert Malats, efectuat el dia 20 al Li-
rich, hi assistí numerós públich desitjós de
fruir una pura emoció artística.

En Malats va estar molt bé en la interpre-
tació del concert en *do menor* de Beethoven,
ab cadencias de Liszt, com també en las tres
composicions de Chopin qu'executá.

La fantasia de Saint-Saëns *Africa*, no fou
gayre compresa del públich. Ab tot, agradá
als intel·ligents.

El concertista va lluhir-se molt en la exe-
cució de la *Rapsodia húngara*, de Liszt, pes-
sa de gran efecte que li va valer una ovació.
Aixó no vol dir qu'en Malats no estés correc-
tíssim en els fragments de delicadesa, puig
hem de regoneixe que matisá molt á concien-
cia y ab depurat gust casi totas las composi-
cions qu'executá, per lo qual li doném la en-
horabona.

La orquesta, dirigida pel senyor Nicoláu,
no aná del tot ajustada.

Christiansen.

ODA A FRINÉ

Friné, filla de Téspia: la distancia de sigles y més sigles que'ns allunya, ab rápit vol mon esperit la esborra. Et sento, t' tinch aprop; ma fantasia et veu com Praxitel·les: bella estatua cisellada per Venus afrodita y á son imatge feta. Y res detura el cant que ix de mon cor al contemplarte; que ha sacudit mos nirvis ta bellesa, y ha encés mas sarichs la teva carn nevada, y han despertat tots mos anhels; y, alegre, porto la copa dels grans plers als llabis.

Superba joya de la edat antiga: jo, com el poble de la invicta Atenas, eixir te miro de las onas blavas, núa't contemplo embadalit, y uneixo ma veu als cántichs d'aquell poble il·lustre. Salve, Friné, filla de Téspia! Salve!

Núa't contemplo enfront dels jutjes; roja sa testa calva veig tornar-se al véuret; els veig, inútils, á tos peus rendirse, y't veig burlante de sos prechs estúpits!...

Y á Venus veig, que's sent apesurada contemplant ta hermosor, que's sent gelosa de tas carns sugestivas... Que sufreixi!

No escoltis sos gêmechs, Friné, no escoltis la veu del que pateix. Gosém la vida, la vida del plaher!

Soch teu y ets meva: la Joventut me fa senyor; la Forma me fa esclau teu, Friné: soch rey, sent súbdit.

Ja sé qu'haig de trobar entre tos brassos la Mort: mes no m'espanta, si es hermosa. Vinga la Mort, vinga eixa Mort temuda, y ensemps que clogui mos febreros llabis, las flors marceixi que mon front coronin; las flors de nostra festa. Quan, gastada pels plers la carn del cos, no tinga forsa y com bambolla de sabó's desfassi, vinga la Mort ab tos petons unida, y ab mon ultim esforç voli mon ánim!

Gosém, Friné, gosém! La vida es curta quan es dítiosa com la nostra; eterna quan es teixit de sufriments! Tos llabis guardan el néctar del plaher: gosemlo! Abrassam fort contra ton pit, apretam contra aqueix pit hont niuha la luxuria; abressam fort contra tas carns rosadas; contra ta forma esculptural ofegam!

Fidel no m'ho serás: m'ho diu ta historia; mes tant se val: ets franca y t'ho perdono. Tu no m'enganyas ab els ulls hipòcritas d'aquella verge qu'ofereix la ditxa reflectint-la en la pau de sas miradas; tu no pots enganyarme: de tos llabis no surten juraments d'amor fermissim, que s'esfuman ensemps que las paraulas. Ets meva quan te tinch entre mos brassos; mes ta pensa es molt lluny: á mas caricias respón el cos, no l'ánima. La teva somnia ab un altre home, que al besarte caurá com jo cauré: dins l'ample fossa qu'obra á tos peus l'energador cansanci. Ja ho sé, Friné; mes no per 'xó m'espanto, ni t'insulto per 'xó. Tu no menteixes; com has sigut ets ara y serás sempre: la eterna variació! Tu ets la enemiga del vici que s'amaga entre las ombres d'una virtut hipòcrita: ton vici es gran com ta bellesa sobirana y ayma la llum del sol com las flors l'ayman!

Gosém, Friné, gosém! Avuy encara despertan á un sol bes nostres desitjos. Demá... ¿quí ho sab? Potser demá'l cansanci ens allunyi per sempre! Friné hermosa: superba joya de la edat antiga: no hi pensém en demá; vinga com vulla! ¿El present es hermós? Gosemlo alegres! ¿El pervindre es fatal? No hi pensém ara! La vida es el moment que's viu; la vida es un soch, no un seré! Friné tespiana: cantém els plers de nostre amor, y'ls homes viscan com han viscut y viurán sempre, eternament burlantse dels que gosan!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

SANCH NOVA

La impressió que'ns ha causat la nova obra d'en Vayreda no es pas pera traspuarla en un judici crítich, ahont deuen garbellarse ab tática y relativa erudició'ls defectes y'ls mérits; sinó que més propi será deixar que s'esplatji la imaginació per aquelles pàgines de vida y per aquells rahonables entrellats, per ahont s'hi veu circular, calentona y potentia, aquella *sanch nova* que l'autor vol enconar á la novella generació qu'ha de arrebasar nostra terra del jou que la doblega, y de quina se'n sent borratxa tota JOVENTUT. Si, es cert: l'escriptor oloti'ns ha engandayt ab trassa una seguida de quadros plens de vida y veritat, ahont s'hi esgranen aconeteixements sublins que posan en clar la necessitat de que la nostra Catalunya's redressi d'aquest ensopiment y d'aquesta rutina pera reconquerir de fet lo qu'es seu, ben seu.

L'esperit social, gens perillós, que informa l'obra tota, es una qualitat que veyém per primera vegada en llibres d'aquesta mena, y en veritat sia dit, si al llegirla en certs indrets un recorda á n'en Pereda, 'l gran Pereda montanyés, en cambi en altrás passatjes el sobrepuja de valent y's veu solzament á n'en Vayreda, á qui nosaltres, sense miraments, encara que sembli atrevit dirho, li donariam la credencial de primer novelista del renaixement. Qui sab arrodonir un *tipo* com en Montbrío, en qui's troban unas qualitats fins ara desconegudas, ha d'ésser un gegant y l'hem de recriminar perque deixant madurar tant y tant la fruyta de sa inteligencia, n'ha deixada fer malbé d'altra que de temps hauria saborejat ab gust el món literari.

Tot aixó que deixém dit es en quant al fons del llibre, ó sia en quant al assumpto de la novela; ara, si aném á la construcció ó á la forma literaria, alló es un bé de Deu, un devassall de boniquesas, un mar de sensacions poéticas á que, en bona fe, no estém gayre acostumats. Aquella *Topada* y aquell quadro de sega son admirables, fins al extrém de tot; y més encara afegeinthi'l llenguatge tan castis y montanyés, cosa gens estranya en Vayreda, qu'ha mamat en las fonts puras. Ab tot, per 'xó, en un qu'altre capitol s'hi troba alguna llibertat de llenguatge massa perillosa pels que essent fills de ciutat agafarán, y ab tota la rahó y dret, com á

model la novela del autor oloti. En aixó si que hi som escrupulosos, puig plorém llágrimas de sanch cada vegada que veyém nostra llengua profanada per certs escriptors que avuy ocupan llocs distingits y encara ignoran la riquesa vocabularia, que, tota sencera, tota frescota y vistosa, s troba á la montanya, únicament á la montanya.

¡Quina manera de sorprendre la naturalesa, en Vayreda! ¡Quina manera de copiarla, y quina manera de profundisarla! De profundisarla pot ser ho haurá fet massa; ha mallat sense pietat el cor d'aquells rústichs pagesos de la Garrotxa. En Bosch, l'inoblidable Bosch de la Trinxeria, també'ls sorprenia als montanyesos, tant ó més bé qu'en Vayreda, pro els deixava tranquils, no'ls estudiava pas el cor y no'ls desvelava l'ànima ab tanta cruesa; únicament aquesta qualitat mancava á n'en Bosch; en una paraula: lo que mancava á n'el escriptor rossellonés, li sobra al oloti, qui s'hauria d'abstindre de filosofar en certs punts que hi cal més serenitat. Tant se val. Per 'xó no's cregan els nostres llegidors, y ab ells l'autor, que'l volguém recriminar per certs defectes. Aixó may. No es recriminable l'obra d'en Vayreda; en tot cas, será discutible la tendencia filosófica qu'ell exposa, y qu'es la més adequada al esperit catalá, y será discutida per preocupacions d'escola, y tocant en aixó res hi ha perfet, de sobras ho sabém, més qu'en tot, en aquesta branca, la primera de la ciencia, ahont s'hi ha vulgarisat la frasse, massa práctica, de «tants caps, tans barrets.» A bon segur que no se'n escaparà pas d'aquesta acomesa'l llibre nou que tot flayrós ens dona la escola olotina que tan sovint ens sorprén agradósament ab primors de tota mena, ja en pintura, en escultura ó en prosa literaria; tenint tants galants conreuhadors entre'ls que recordém, ademés dels Vayredas, els Berga (pare y fill), Devesa... y altres que no cal mentar perque'ls llegidors ja'ns creurán. De tot hi ha, menos poetas; fins avuy cap se n'ha revelat en públich; á bon segur que'l dia menys pensat ens n'eixirà un de fet ja, havent passat ignorat son aprenentatge. Deu ho fassi, que bé ho necessita la nostra terra que's desvetllin cors ó que n'ixin de nous per enconar als demés sanch nova, ben nova, com la qu'en Marián Vayreda'ns ha donat als catalans tots, en general,

y á la JOVENTUT en particular, per lo que li'n donem mercès y franca enhorabona.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

EL JARDÍ ABANDONAT

En son quadro poemàtich ens dona en Santiago Rusiñol la essència del seu art de poeta-pintor eminentment personal, y al ensem una visió de poesia fonda, però d'una elevació intelectual serena y melangiosa, qu'entranya, per dirho aixís, la exaltació y ennobliment de la natura; exaltació feta per un enamorat de sos reculliments misteriosos y de sas solituds llegendàries, sublimadas per un aroma d'art vell y per la petjada inesborrable de passats gloriosos.

Fins ara, la producció literaria y pictòrica del refinat artista català corria abundosa, y ben meritòria per cert, però deslligada completament l'una de l'altra, sense més relació que l'ayre poètic de família. En Rusiñol escampava las primeras telas *impresionistas*, (que tan discutidas eran á ca'n Parés), reproductoras de reconets quietosos de Cerdanya, y de gatzaras de la bohemia parisenca dels encontorns é interior del *Moulin de la Galette*, al temps d'apareixe en las llibreries el primer volum, *Anant pel món*, en el que's presentava, de cop y volta, imposantse, la personalitat literaria d'aquest artista, ja per nosaltres coneguda en sas correspondencias artisticas de *La Vanguardia*. Venian després las influencias del art d'en Maeterlink, de las telas del Greco y dels imponderables mestres florentins, á fer que'l pintor ens encisés ab las morfinófonas, ab visions de cementiris, de claustres vells, d'ascetas cristians, y ab personificacions de las arts; y que'l poeta ens dongués son segon volum, las *Oracions*, en el que, ben garbelladas, n'hi han unas quantas de sentidissimas y dignas de son autor. Y passa temps, y'l pintor, ull-prés per la infinita y poch cantada poesia dels jardins dels califas, comensa á cantar ab sa arpa de colors las fonaladas flayrosas del *Generalife* y de l'*Alhambra* y'l plany imperceptible dels jochs d'aygua á l'ombra dels archs de xiprers retallats. Y ve la tercera manifestació literaria d'en Rusiñol, constituhint son primer ensaig y son primer triomf

en el teatre, l'èxit de *L'alegría que passa*, l'obra aixirida y melangiosa, qu'agrada á tothóm, y que quasi coincideix ab l'aparició de son més sentit y complert volúm, els *Fulls de la Vida*, y ab sas visions pictòriques tan poètiques de las solituds y majestats montserratinas. Y ja som allà hont anavam. Las gradacions de poesia fixadas pel poeta-pintor en sas obras y en sas telas, han arribat á fondres en una mateixa nota de poesia y de color, profundament sentida per en Rusiñol (qu'avans que poeta y pintor, es un artista d'una sensibilitat y clarividencia extraordinaria) en una obra que resta per ara com la millor que'ns ha donat y ahont ens hi sembla veure'l desenrotllo total de sas facultats artisticas. Efectivament: son pelegrinatje als jardins nobles, de passat gloriós, de la vella Espanya, dona com fruyt, per un cantó, la hermosa serie de telas exposadas ab tant d'èxit á Paris, y per un altre, la publicació de son quadro poemàtich *El Jardí abandonat*.

La lectura d'aquesta obra produheix una sensació de poesia fonda y pertorbadora, molt semblant á la que's sent al llegir las admirables planas de la per nosaltres obra mestra d'en Gabriel d'Annunzio, *Le Vergini delle Rocce*. Com las encesas rosas de maig, exhala la darrera obra d'en Rusiñol un'aroma forta que embolcalla l'esperit ab somniadora lassitut, una flayra de solitud llegendària que, deslligantnos per un moment del contacte afrontós de la prosa cotidiana, ens enfoca justament la visió tinguda pel poeta, y veyém, á la daurada llum del capvespre, els caminals solitaris del gran jardí clàssich ab sa patina de vellesa, ab sos arbres antichs y sas plantas arreladas. La grisenca silueta de las estatuas neo-gregas, destaca demunt del vert fosch de la massa atapahida dels xiprers revellits. Al fons entreveyém, entre'ls esquelets dels arbres, el devanter del paláu, majestuós encar en sa ruina, ab sos esgrafats mitj destenyits per las plujas y'l surtidor que plora, canta y resa quietosament. Y amorosintho tot, com una carícia del vent, sentim el cant de las fadas del jardí; las fadas que resan al fons dels arbres foscos, cantantnos la llegenda apresada en las boscurias.

Y, moventse en aquell encis capvespral, coneixém las viventas figuras del drama: els homes adelerats fugint del abandono, de la

solitud, que sembla la deesa benfactora de aquell clos de natura noble, tots corrent enlluernats per un resplendor del món que'ls atrau, que per uns es la guerra, y l'art, la fortuna y la gloria pels altres. Y tots, al marxar, tenen una mirada d'amor y una lloansa d'artista per la verge Aurora, l'últim reboll de la nissaga aristocràtica, l'última flor enamorada de son jardí ple de ruina, «flor assecada entre'ls dos darrers fulls d'un llibre vell», que se'ls escolta amorosa y fins ull-presca y que sembla cedir als prechs del artista, però que resta detinguda per la temensa de que's moriria lluny d'aquelles frondositats payrals. La seva avia, la vella Marquesa, també la deixa, també se'n va per sempre del jardí, fent via per un caminal qu'es clar, hermos y blanch com una nit serena.—*La claror torna!*—exclama al expirar la venerable figura de cabells blanchs. Y las ombras de la nit embolcallan amorosament tot el jardí, esfumant els caminals, els xiprers y las estatuas; y els tons fonentse en un vert nocturn li donan apariencias de claustre frondós d'un sagrat monastir de pau immaculada, hont s'adora la deesa Solitud, que poch a poch retorna. El vent de la nit ens porta altre cop el resso del cant de las fadas:

Filla dels vells jardins,
no ploris d'anyoransa:
vina al niu de verdor,
qu'es el niu d'esperansa.

Y Aurora, sorpresa de melangia y de joya quieta, enamorada de la solitud, s'uneix per sempre ab ella en sagradas esposallas; se fa monja del monastir frondós, y sas bodas se compleixen, gronxadas pels cants d'esperansa que semblan exhalar els xiprers, y a la llum tenue de las estrelles solitarias que ja saben lo qu'es viure allunyadas!...

Aquesta es l'obra literaria d'en Rusiñol, exquisida tota ella. Potser per algú de tendencia malaltissa: no pas per nosaltres, que la creyem sanitosament artistica, donchs entenem qu'en tot treball literari, sigui poema, drama ó novela, lo primer que hi té d'haver es art, art y poesia; y lo qu'es d'aquestos dos elements divins, el quadro poemàtic d'en Rusiñol en traspua per tot arréu.

El llenguatge es armoniós y fàcil; corra sempre ab certa elevació, molt propia de tots els personatjes. Las escenas molt ben talla-

das, y algunas, com per exemple la tercera, entre Aurora y Ernest, hermosissimas. Lo mateix dihem de tot el final.

Aquesta es nostra impresió després de la lectura del *Jardí abandonat*, obra que son autor destina a la escena y va decorada ab música d'en Joan Gay, de la qu'esperarem a parlarne fins que vingui sa representació, que no hauria de trigar gayre y que ha de donar no poch encis poètic al que ja té de naixensa la, per nosaltres, més acabada obra d'en Santiago Rusiñol.

SALVADOR VILAREGUT.

SARTOR RESARTUS

PER THOMAS CARLYLE

Es aquesta obra del genial pensador escocés, una de las de més importancia qu'hagin vist la llum en el present sigle, y la que sintetisa tota la filosofia del autor d'*Els Héroe*s, en una forma jocosa y fins dirém grotesca, qu'en anglés se li dona'l calificatiu de *humour*. L'obra va ésser comensada en 1830, y acabada en 1831.

Aquesta obra es una autobiografia, y una exposició del esperit d'en Carlyle.

L'autor figura qu'es sols l'editor d'un manuscrit incomplet d'un professor alemany, el doctor Herrn Teufelsdröckh (1), en qual professor s'encarna ell mateix, y en qual origen misteriós vol significar que l'origen del geni en l'Home Sobrehumà es sempre desconegut, venint a ésser un Sér excepcional entre'l comú dels mortals. El nom de la vila ahont un desconegut deposita'l petit Teufelsdröckh (Eutepfulh) y'l de la Universitat ahont aprén, com el de l'altra Universitat ahont ensenya (Weissnichtwo), tot son noms simbólichs.

En la infancia del jove futur professor, en Carlyle hi fa una critica amarga de la ensenyansa oficial, pera passar després a descriure com se li van desenrotllar las ideas propias y la concepció del Univers, ab la lliçó moral que's desprén de la seva manera de veure.

Avans d'estudiar las ideas d'en Carlyle exposadas en aquest llibre, farém notar que

(1) El nom es simbólic y significa *pell de diable*.

may s'han vist idees més profundes explicades en una forma humorística que millor dongui idea d'elles.

El *Sartor Resartus* es Deu, o sia'l Sér, el *Noumeno* de Kant, l'*Incognoscible* de Spencer, la total energia dels dinamistas. Aquest es un Sastre suprém que talla y retalla, y sempre fa vestits nous pels cossos que may veyém nusos: sempre vestits. L'Univers, la Creació, el Món sensible, no son més que vestits més o menys canviants, ab que'l Gran Sastre ocult se'ns presenta. De las cosas sols ne podem conèixer las apariències, y fins ni podem dir si sota de las apariències hi ha res més.

Els homes que crean, els genis, son sastres dependents del Gran Sastre major, que tallan pel seu compte. Els homes executors, son *pes-sés* o fadrins cusidors.

Aixis en la societat hi veu vestits eclesiàstics, vestits militars, vestits civils, etc., etc., y devantals que tot ho tapan, barrets simbòlics, etc., etc. Segons el Doctor Teufelsdrœckh, l'Esperit Sant ve á ser aixís l'Esperit sastre que inspira continuament las noves modas.

Las conseqüències de tal sistema son estranyes. En el Món tot lo que podem ponderar son sols vestits, donchs tot va vestit, més o menys millor o pitjor; però l'Geni, sota del vestit pot sentirhi la carnadura del Sér, y'l principi de tota la sabiduria es el mirar fixament els vestits ab penetrant mirada superior, fins qu'esdevinguin transparents. L'admiració, qu'ell califica d'*estupor*, es lo que acompanya aytal mirada, y troba que'ls sabis analitichs moderns no son més que sabis á mitjas, puig no son capassos de tal suprema síntesis.

La Naturalesa no es un agregat, sinó un tot. Totes las cosas visibles, no son més que emblemas transitoris, vestits que's fan vells y que s'han de renovar.

Aquí comensa'l *monodrama* del doctor. Sobre la terra no hi ha pera l'Home de geni *ni fi ni repós*. Com no porta'l vestit del moment, ni vol pendre en serio las mascaradas que se li apareixen, tothom el deixa de banda. Ha d'ésser nómada. La terra es sols sa patria; es l'eternal pelegrí venturós que va en busca de la llum de l'Arca Santa. Ab més Fe que tothom, está en el centre de la supe-

rior indiferència. *Pistis* y no *Gnosis*. Sempre endavant, y may té'l dogma fet.

En la soletat, té una tentació que vens. En son amor per l'Home troba una nova solució al problema del origen del Mal. L'Home té quelcóm més gran á fer, que anar en busca de la Felicitat. Aquesta, presa en absolut, es una fantasia vana. Es la Eterna Afirmació lo que deu impulsar al Home. Tota convicció que no corrobore la conducta, no té cap valor. El verdader ideal deu estar enclòs en la realitat corrent. Aixís: fermes y trevallém, que lo més moral es l'acció!

La professió d'Autor, de Creador de valors nous, es divina. L'Home de geni, l'Héroe, es la suprema energia feta carn, es l'elegit de la Gracia. Veu las banderes, o sian símbols flotants, com necessaris, però passatgers; un cop vells, guardarlos piadosament en el Museu del Recort, y vingan noves banderes que fassi onejar el nou vent de la Vida.

Lo únich qu'hem de respectar es el *treballador*, el de pa material, y el de pa espiritual.

Veu la societat actual morta. Sa ànima era la Religió, y s'ha evaporat. El cos caurá prompte á trossos, però, com nou fénix, renaxerá una societat superior, bella, viventa, cos y ànima tot en una pessa. La destrucció y la Creació son el revers y l'anvers de la pessa, qu'es al taller ahont s'están teixint els vestits del pervenir. N'hi ha, qual panyo ja está fet: sols falta'l bon sastre que surti y'ls talli á mida. En aquesta nova roba, no hi ha cap combinació mecànica que procuri la llibertat del moviment: es una roba vivent, flotant, heròica. L'Héroe será sempre la pedra angular de tota la Societat futura. Els filaments orgànichs de las telas interiors dels vestits nous, son els periódichs, la literatura. L'Héroe, el Geni, el Sobrehumá, son els grans sastres del pervenir. Els pobles han anat mal vestits, comprimits en pitrals y bragas estretes que no'ls deixavan moure, perquè's vestian ab sastres ignorants, tontos y curts de vista. L'amplitut, la flexibilitat y la hermosura serán las condicions dels vestits qu'ara's teixeixen. Y'l doctor Diógenes Teufelsdrœckh se despedeix.

Aquesta es la exposició de la originalíssima obra de Carlyle publicada per la Societat

del *Mercure de France* en francès per primera vegada, y traduhida per Edmond Barthelemy.

Pera la major comprensió de l'obra y de la filosofia de Carlyle en general, el dit escriptor Edmond Barthelemy ha publicat seguit un altre tomo, titulat *Thomas Carlyle. Essai biographique et critique*, qu'es un estudi conciensut y molt clar no sols del *Sartor Resartus*, sinó de totes las demés obras d'en Carlyle, fent un anàlisis de la vida d'aquest autor com sensibilitat, com estudis alemanys, com humorista, acabant ab la exposició de la seva metafísica, de la seva moral y del seu estil. Al final del llibre hi ha un apèndix preciós, qu'es un verdader catàlech crítich y bibliogràfic de las obras del gran autor escocés, ab exposició comentada de las teorias que cada una enclou. Felicitem a Mr. Edmond Barthelemy per son magnífich trevall, que tant l'honra a n'ell y al Mercuri de Fransa que l'ha publicat.

POMPEYUS GENER.

NOVAS

Bonas noticias.

Ja ho deuen saber pels diaris que a Lleydal dissapte de Gloria varen ser detinguts d'ordre del governador civil uns quants catalans qu'havian comés el *delicte* de demanar als coros que cantessin *Els Segadors*.

També deuen saber que's tals catalans, tots ells honradissims, segons afirma la premsa lleydetana, un cop se trobaren al govern civil, foren insultats per qui menos devia ferho, ó sia l'autoritat, que diu qu'en un moment de inspiració fins els hi va etjegar algun renech.

Per altra part, no deuen ignorar qu'en Gasset del *Imparcial*, un dels catalanófobos més tremendos, ja ha arribat, en *sus mocedades*, a ministre.

Com que nosaltres sempre arribem tart pera dar noticias frescas, puig no sortim a pendre la fresca més que un cop cada setmana, sols podem dirlos hi una cosa: que'l Catalanisme está d'enhorabona ab tants enemics com li fan propaganda, y qu'en aixó aquests enemics sempre ns tindran al costat.

Per lo tant, senyors de dalt, *duro y á ellos*, que no hi ha temps que no torni, y ab palla y temps maduran las nespras. El mal es que si vostés las copejan massa, se las menjarán més aviat, però macadas; y'ls farán mal profit.

El passat diumenge hi hagué *gran manifestació* als Toros, intervinthi la policia y la guardia civil.

No's creguin que'ls *promovedores del con-*

flicto vagin demanar rebaixa de las contribucions, ó que's portessin a la vergonya pública'ls politichs d'ofici, ó que's cantessin *Els Segadors*. No: aquestas vulgaritats no s'estilan (ni ganas) en aquell pudrimener. El públich, ó gran part d'ell, demanava senzillament *otro toro*.

Y li varen donar *otro toro* quan ja n'hi havian donat sis; y encara no'n tingué prou. Y no donanthi més, va comensar á fer micas y bossins de contrabarreras y banchs, y ab las estellas va atipar de llenya als toreros que contra la voluntat popular havian mort al toro tret en darrer lloch.

No estem conformes ab el procedir de la forsa pública, que va fer algunas detencions. L'espectacle NACIONAL es importat de *allende el Ebro*, com las lleys que'ns desnaturalisan, com la taifa d'empleats que'ns delma, y com molts malas costums qu'aquí s'han introduhit pera pervertir las nostras. Y ja que d'un spectacle com el NACIONAL sempre'n resultan bestias sacrificadas; y ja que al torin, la darrera festa, eran innombrables las bestias que bramavan salvatgement, els polissons y'ls civils tenian bona ocasió de casarlas ab llas, com á tals. D'aixó no se'n hauria ofés ningú; ni la justicia; y creyem que molts catalans estralets, aquells del *pan y toros*, hereus dels esclaus romans de la decadencia, haurian pogut alashoras oferir un exemple de sacrifici heroich sobre l'arena.

A qui no s'han de demanar sacrificis de cap mena es á las classes conservadoras, á las que'n dihem directoras, que ab son repugnant egoisme han conreuhat la mala herba en nostra terra, procurant, baix la capa de la religió cristiana, convertirla en terra de moros.

Exemple ben recent ne tenim en un diari dels més *serios*, que durant la Setmana de Passió va abstenirse de tractar d'aconteixements artistichs, y en cambi dedicá tot una plana á ressenyar la *corrida* de toros celebrada'l Diumenge de Rams.

D'aqueixa gent ve la malura, y'ls bons catalans no han d'oblidarho. D'aqueixa gent, qu'en nom de la moral ens dona toros y religió, y la moral ens la queda á deure.

Nostre company de redacció l'Oriol Martí y Ballés va rebre la honrosa comanda de representar á la *Unió Catalanista* en la festa celebrada l'últim dilluns á Palma de Mallorca en honor del gran poeta en Geroni Rosselló.

L'acompanyaren els amichs Pompeyus Gener, Trinitat Monegal y Joaquim Pena, en representació de JOVENTUT.

Dits amichs han realisat á Mallorca'ls treballs preliminars d'un gran meeting que projecta celebrarhi'l Catalanisme militant.

La inspirada poetisa y entusiasta catalanista donya Agnès Armengol de Badia, ha enviat a la Junta Permanent de la *Unió* la comunicació següent, quina lectura omplirà segurament de goig a tots els defensors de las nostras idees:

«Com sia que la entitat capdal del Catalanisme que Vos ab tant acert presidiu no ostenta cap senyera en sos meetings y festas, diferenciantse aixís de las nombrosas entitats y agrupacions que d'ella dependeixen, vinch a solicitar pera la Dona catalana l'alt honor d'oferir una bandera a la *Unió Catalanista*, que simbolisi dignament son poder, sos drets y aspiracions.

«Si, com espero, la molt honorable Junta Permanent accedeix a ma demanda, tinch propòsit d'endressar un manifest a las donas de Catalunya y ensemps obrir una subscripció en la que totas hi puguin pendre igualment part.

«Que Deu vos guardi molts anys pera bé de la Patria.

«Barcelona, dissapte de Ressurrecció, 14 d'Abril de 1900.—Agnès Armengol de Badia.

«Al molt honorable Sr. D. Manel Folguera y Durán, President de la *Unió Catalanista*, Barcelona.»

A tan hermosa y sentida comunicació ha respost la *Unió Catalanista* ab aquesta altra, no menys entusiasta ni menys sentida:

«Ab inexplicable joya ha rebut aquesta Junta Permanent la vostra hermosa comunicació, en la que sollicitéu pera la Dona Catalana l'honor d'oferir a la *Unió Catalanista* la Bandera que simbolisi dignament els drets y aspiracions de la Terra.

«Pocas com vos, ilustre poetisa y dama d'exemplar patriotisme, podian gloriarse ab tan noble, generosa y felis iniciativa. Al calor de vostre indiscutible prestigi, ha d'estimularse certament l'entusiasme de las donas catalanas pera coronar aqueixa magnánima obra, que farà estremir de goig a tota Catalunya.

«Per sa part la *Unió Catalanista* sent gran honor en acceptar vostra significativa ofrena, que senyalará una fita ben remarcable en el camí de la nostra regeneració. Y al mateix temps se creu en el dever de prestar tota mena de facilitats a la execució de tan bell projecte, invitantvos a utilitzar son domicili social colectiu de Barcelona y ls de totas sas entitats adheridas en llurs respectivas poblacions, pera ls treballs preparatoris que consideréu convenient practicar, a fi de ben assegurar l'èxit més complert.

«A vos, per l'alta representació que vos correspon en la vida literaria y social catalana y per la eloquent mostra de patriotisme qu'acabéu de donar, vos presta respectuos y carinyós acatament la Junta que suscriu.

«Deu vos guardi molts anys.

«Barcelona, 18 Abril de 1900.

«P. A. de la J. P., El President, Manel Folguera y Durán.—El Secretari, Lluís Marsans.

«Senyora donya Agnès Armengol de Badia.»

L'agrupació artística «Teatre Intim», que dirigeix l'Adrià Gual, donará, a mitjans de maig vinent, dugas representacions en el teatre de la Comedia de Madrid. En la primera posará en escena'l drama d'Ibsen *Espectres* y'l magnífich quadro lirich d'en Rusiñol, ab música d'en Morera, *L'alegría que passa*. En la segona representarà'l delicadíssim drama d'en Gual *Silenci* y'l potent quadro dramátich d'en Leopold Alas «Clarín» *Teresa*, traduhit al catalá per en Pujol y Brull. Las funcions serán a la tarde, y d'ellas ja se'n parla molt entre'ls *intelectuals* de la *Villa y Corte*.

En el concurs de cartells artistichs obert per la casa Fiter y Planas, ha obtingut el primer premi'l distingit artista don Antoni Coll.

L'editor de la novela *Sanch Nova*, N. Plana-devall, Olot, servirà'ls exemplars que se li demanin de dita obra, tant als llibreters com als particulars; als primers ab un 20 per 100 de descompte en comissió, y als segons a rahó de 4'45 pessetas cada exemplar, qu'enviarà certificat.

Aquesta setmana no podem donar compte del estreno de *Fedora*, efectuat al Liceu, per no haverhi pogut assistir nostre company en Joaquim Pena, que dos dias avans havia sortit de Barcelona.

En el vinent número quedarà rescabalat aquest deute ab nostres lectors.

En la funció celebrada'l dilluns de la present setmana a Romea a benefici del primer actor senyor Goula, foren ovacionats tant aquest artista com don Albert Llanas, nostre estimat col·laborador, autor de la hermosa comedia *La germana gran*, qual *reprise* va efectuar-se en dita funció.

Després se representaren las pessas *L'última voluntat* y *La nit de nuvis*, que foren celebradas com sempre.

El teatre estava completament plé d'un escullit públich.

La nova obra del gran novelista Pérez Galdós, titulada *Montes de Oca*, apareixerá'l dia

5 de maig pròxim, posantse'l mateix dia a la venda en tot Espanya.

Ab verdader delit esperem coneixe l'ultima producció del gran escriptor.

Hem rebut un exemplar de l'obra de don Gavetá Soler, Pbre., titulada *El problema de la Descentralización*, que fou llegida per son autor al Ateneu de Madrid, en conferencia donada'l dia 15 del passat mes de mars.

També hem rebut l'aplech de poesias liricas d'en Ramón Masifern titulat *Notas del cor*. En parlarem.

Establim gustosos el cambi ab els periódichs *Hispania*, *Revista Enciclopédica*, *La Actualidad* y *Lo Teatre Català*, que durant la última setmana han visitat nostra redacció.

MEETINGS CATALANISTAS

Al meeting catalanista de Celrà, celebrat l'últim diumenge, hi assistí inmensa gentada.

Els expedicionaris de Barcelona havian sigut entusiastament rebuts a Girona pels bons companys d'aquella ciutat, presidits per en Joaquim Botet y Sisó. Reunidas las comisiones catalanistas de Banyolas, Crespí, Caldas de Malavella, Bordils, La Bisbal, Figueras y altres poblacions, empengueren tots plegats la marxa cap a Celrà en diferents cotxes en que hi onejaven banderas catalanas.

L'arribada a Celrà promogué gran entusiasme. A l'hora del meeting, tot el poble s'havia reunit en una gran era, y'ls oradors li dirigiren la paraula desde un balcó adornat ab las barras catalanas. L'efecte era sumament pintoresch y hermós. Per tot se veyan vermellejar barretinas: per l'era, pels encontorns, per las finestras y fins per las teuladas. Y contribuïan a fer més sugestiu el quadro, las cansons catalanas que avans de comensar el meeting entonava'l coro «La Unió Celranenca», despertant l'entusiasme de la multitud.

Don Alfons Alsina obri la sessió y cedi la presidència a en Joaquim Botet y Sisó, qui parlà en nom de la *Unió Catalanista*, ó sia de tot el Catalanisme.

El seguiren en l'us de la paraula'l senyor Martí, en nom del «Centre Catalanista» de Figueras; el senyor Marsans, en nom de l'Associació democrática «Catalunya y avant» y en representació dels catalanistas eminentment democràtics de Barcelona; en Rafel Roca, en nom del «Centre Catalanista» de Girona; el senyor Albert, en nom de la Joventut Catalanista de la mateixa ciutat; el

senyor Barceló, per l'«Escut Emporità» de La Bisbal; el senyor Laverny, representant el periódich *La Nació Catalana*; y, finalment, tornaren a parlar el senyor Botet y Sisó, pera resumir els discursos, y'l senyor Alsina pera dar las gracias a tots.

En mitj del major entusiasme acabà'l meeting, y quan el poble en massa comensava'l patriòtic cant d'*Els Segadors*, el delegat del governador va impedir que's seguis cantant aquest himne. Se suspengueren, donchs, els cants, mes pera rependre's tot seguit en l'interior d'una casa desd'ahont van despertar més entusiasme encara.

Després del meeting, la familia Alsina va obsequiar en sa casa als forasters ab un esplèndid refresch. Sortiren tot seguit els expedicionaris cap a Sarrià, ahont s'hi celebrà un altre aplech catalanista, al que hi assistí tot el poble.

Ocupà la presidència en Joaquim Botet y Sisó, y feren us de la paraula'ls mateixos oradors que havian parlat a Celrà.

Acabà l'acte ab el cant d'*Els Segadors*, y delirants viscas a Catalunya.

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donarà compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

A tots els subscriptors se'ls hi regalarà'l *Número antecedent*, que's ven al preu de 25 céntims.

Als qu's suscriguin per un any se'ls hi regalarà ademés el cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.